

Utgave: Lørdag 5. nov.

Forsida

Kommentar

Aktuelt

Politikk

Innenriks

Dokument

Utenriks

Med andre o

Pengemakt: Historien om kapitalisten, tyven, deres tjener og deres ofre.

Ja vel, herr kleptokrat

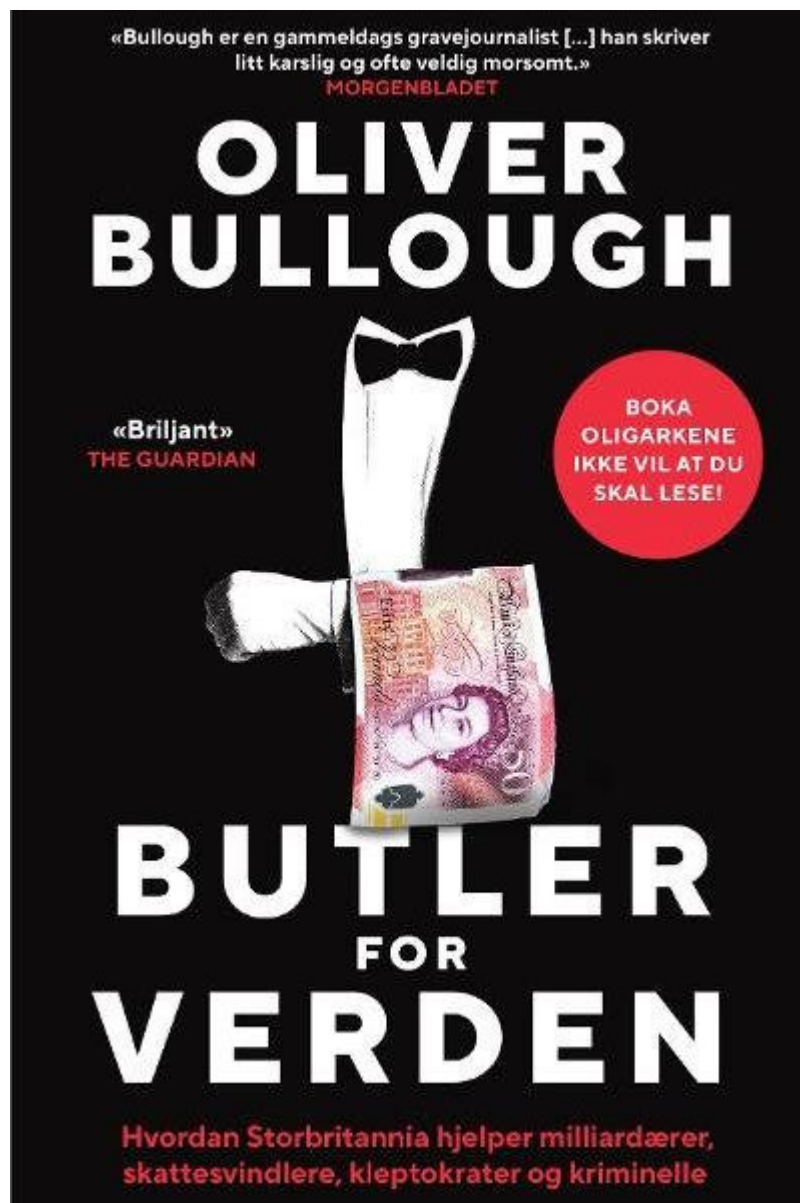
ANMELDELSE | Bjørn Ivar Fyksen | 

Jeg lurer på om Karl Marx, hvis han hadde lest den britiske journalisten Oliver Bulloughs siste bøker, ville ha avpasset et av sine mest kjente fyndord, det om at verdenshistoriske begivenheter ser ut til å gjenta seg – første gang som tragedie, andre gang som farse. Slik Bullough beskriver den kapitalistiske verdensordenens mest perverse krumspring i bøkene «Pengeland» (2019) og nå «Butler for verden», som nettopp er kommet på norsk, virker det mer presist å si at i hvert fall utbyttingens historie gang på gang utspiller seg som en ellevill farse med et dypt tragisk innhold: «Hvordan finanseliten og de superrike stjeler fra folket og truer demokratiet», var den talende undertittelen på «Pengeland», som dokumenterer nettopp hvordan dette foregår, igjen og igjen, på stadig mer innviklede og spektakulære måter.

Sakprosa

OLIVER BULLOUGH

Butler for verden



Oversatt av Lene Stokseth

Res Publica 2022, 266 sider

I sin nyebok går journalisten Bullough en ny runde med dette forstemmende temaet, og denne gangen bruker han nettopp en forviklingskomedie som overgripende bilde, nærmere bestemt P.G. Wodehouses fortellinger om butleren Jeeves og hans utrettelige arbeid for å redde rentenist, hønselhjerne og dovenpels Bertie Wooster ut av selvpåførte kniper. Dette underholdende grepet er betegnende for Bulloughs særdeles leservennlige og inkluderende behandling av en komplisert tematikk, men det skurrer litt: Der Wooster og Jeeves' forseelser er av det mer harmløse slaget, beskriver Bullough vår verdens grådigste og mest hensynsløse kapitalister, mesterskurker og svinepels. Det er heller ikke *kniper* de trenger hjelp med, det er å utføre grandiose ran, som da tre banker i Moldova, Europas fattigste land, ble loppet for et beløp tilsvarende en åttendedel av landets BNP. At det var nær ved å

ødelegge Moldovas finanssystem, illustrerer alvorlighetsgraden i problematikken.

Bullough burde holdt seg til butlermetaforen i seg selv, for den sitter godt: Der «Pengeland» handlet om hvordan samvittighetsløse rikfolk utnytter skatteparadiser og uutgrunnelige selskapsstrukturer for å stjele og skjule formuer, retter han denne gangen blikket mot dem som *tilrettelegger* for uhumskhetene, nemlig advokater, banker og, framfor alt, lovgivere, og da særlig dem under britisk herredømme: «Hvordan Storbritannia hjelper milliardærer, skattesvindlere, kleptokrater og kriminelle», er undertittelen på denne boka – utbyttet fra den moldovske banksvindelen ble for eksempel skjult ved hjelp av et underlig skotsk lovverk. Ifølge Bullough er altså Storbritannia ikke lenger herre i eget hus, men en simpel tjener for styrtrike tjuvradder fra tidligere sovjetrepublikker eller andre som ser det som sin rett å stappe hjemlandets velferdsbudsjetter i egen lomme. Og butleren stiller ingen spørsmål så lenge oppdragsgiverne betaler for tjenestene.



THANK YOU, JEEVES!

Nettopp bakgrunnen som stormakt og kolonisator er en sentral forklaringsmodell for Bullough. Da Storbritannia fra 1950-årene begynte å miste koloniene som de flittig hadde utbyttet i århundrer, trengte de nye inntektskilder, og de satt jo på denne spisskompetansen: De kunne hjelpe de tidligere koloniens nye eliter med å plyndre sine land.

«Storbritannias lovverk tilbys som en slags juridisk buffé.»

Bullough følger dermed pengene rundt om i det tidligere imperiet og viser hvordan De (bitte små) britiske Jomfruøyer er blitt sentrum for hemmelige finansoperasjoner; at gamblingindustrien som på grunn av de enorme skadevirkningene er strengt regulert andre steder, har en frihavn i Gibraltar; at Storbritannias til tider parallelle sett av lovverk tilbys som en slags juridisk buffé for folk med skumle hensikter og stor evne til å betjene advokatregninger.

For en ikke-britisk leser er det på noen punkter litt vanskelig å henge med. Den varierende graden av selvstyre i Samveldets små øystater, Storbritannias

oversjøiske territorier, kronkolonier og hva nå alle disse konstitusjonelle merkverdighetene kalles, er forvirrende, men det er åpenbart at mosaikken av forskjellige domsmyndigheter skaper rom for konkurranse om å tilby de mest komfortable lovverk og smutthull for denne verdens superskurker og slik skape pengeflyt og forretninger for bankvesen og advokatfirmaer. På denne måten *oppfordrer* faktisk Storbritannia til storstilt økonomisk kriminalitet, mener Bullough.

Dette finanssystemet er så komplekst, omfattende og pill råttent at det virkelig fortjener plassen Bullough har gitt det i disse to bøkene, men hans viktigste poeng er: For å få bukt med problemene må lovverkene i de forskjellige delene av Storbritannia samkjøres. Dette er mulig, men viljen mangler; systemet er for innbringende. «Butler for verden» er medrivende og deprimerende lesning på samme tid.

Del artikkelen

bjorn.ivar.fyksen@klassekampen.no

